

Chin-chōe lâng lóng chai-iáⁿ kàu-iòk sī liông-sim ê sū-giáp, mā sī éng-hióng kok-ka chhim-óan koh kú-tñg ê sū-giáp. M-kú beh án-chóáⁿ hõ chò lāu-su ê lâng lóng chin ū “liông-sim” leh? Kí-sít m-kóan tī sím-mih thôan-thé lâi-té, lóng ū lâng chò hó, ū lâng chò bái. Lāu-su mā sī kāng-khóan, ū hó lāu-su, ū bái lāu-su, nā beh iàu-kiû tāi-ke lóng chin hó, sī chin khùn-lân ê tāi-chì. Lán ài siú^{n..ê} sī beh án-chóáⁿ thê-seng lāu-su ê lêng-lék kap ài-sim, kā bô sek-háp chò lāu-su ê lâng chhōe--chhut--lái. Kóng chit-kù khah sit-châi..ê, ū chin chió-sò ê lāu-su kin-pún bô siúⁿ beh kà-chheh, kan-ta tham-tiòh ū kò-têng ê sin-súi. I m-sī bē-hiáu kà, m-kú i bô beh iōng-sim, chhìn-chhái bú-bú--leh, sî-kan kòe--khì tiòh hõ--lah. Hôaiⁿ-tit m-kóan án-chóáⁿ kà, mā sī niá hiah chōe sin-súi nā-tiâⁿ, hiah kan-khõ beh chhòng sím-mih? Góa siúⁿ chò lāu-su ê lâng ài ka-kí ê-hiáu siúⁿ, lán bī-lâi lóng ài khò chiah ê gín-á. Kà bô hó-sè, hâi--tiòh..ê sī lán ka-kí! Lán chit-má chit chiam chit hun ê hù-chhut, sī bī-lâi tiám-tiám tih-tih ê siu-hék. Hù-chhut..ê lóng-sī teh thè lán ka-kí chō-hok. Nā tāi-ke lóng ê-hiáu án-ne siúⁿ, hó lāu-su it-têng jú-lâi jú-chōe.

Chit-pái ūi-tiòh kàu-su hun-kip kap khó-chech it-têng ài ū kah-téng kap it-téng hān-chè ê tāi-chì, góa ū chin-chhim chin-chhim ê kám-chhiok.

Tē-it, lāu-su ê khang-khòe kap kong-bū jîn-ôan ū chin tōa ê chha-piát. Lāu-su tùi gín-á ê chek-jím sī tài kui-jít..ê, bô hoat-tōh hioh-khùn. Chiâh-pñg, khùn-tàu, chhit-thô, oan-ke, sio-phah, siú-siong...lóng ài chhau-hôan. Chò kòe pē-bó ê lâng lóng ê kám-kak gín-á òah beh hôan--sí, siúⁿ beh khah kín sak-sak khì hák-hâu hõ lāu-su kóan. Ka-kí chhù--nih 1, 2 ê tiòh kóan kah kióng beh khí-siáu lah. Lāu-su ài kóan hiah chōe ê, sī-m-sī koh jú kan-khõ--leh? Kõ-chá ū 1 kù ôe kóng, “Kam-gôan giâ 1-tê bí, m-gôan phiàn 1 ê gín-á-phí!” Tiòh-sī teh kóng gín-á chin òah-tâng chin pháiⁿ kõ. Hâ-pan liáu-âu, ka-tiúⁿ chhōe, á-sī khà tiän-ôe, gín-á bô tñg-khì chhù--nih, lóng ài chhú-lí. Kiám ê-tàng chhiúⁿ kong-bû jîn-ôan kāng-khóan, kóng “góa í-keng hâ-pan--lah, chhiáⁿ lí bîn-á-chài chiah koh chhōe..góa.” Nā chiàu kong-bû jîn-ôan ê kui-têng sī-m-sī che lóng ài sng ka-pan--leh?

Kong-bû jîn-ôan ê-tàng iōng hòk-bû ê phín-chit lâi hun kah-it-téng. Lāu-su leh? Chin-chōe lāu-su chin sin-khõ, hâ-pan liáu-âu khì ka-têng hóng-mñg, ài liáu chin-chōe sî-kan. Hák-seng bô khì siöng-khò, tiòh chhōe gín-á chhōe kàu “òang-kha” khì. Khai ka-kí ê chhîⁿ chhiáⁿ gín-á chiâh gû-pâi, beh kà in chiâh se-chhan ê lé-gî! Chiah ê tāi-chì kàu-iòk-kiòk ê lâng lóng m-khai. Ú lāu-su lôan kà, khò-pún liäm soah tòng-chò kà liáu--lah, che kàu-iòk-kiòk ê lâng mā m-khai. Chún-kóng chai, mā bē-hiáu chhú-lí. Koh-chài kóng, lāu-su kà liáu hó bái, m-sī té-té ê sî-kan lâi khòaⁿ ê chhut--lái..ê. In-ûi hák-seng ê sêng-chiú sī ài phah ki-chhõ, bân-bân lúi-chech--khí--lái..ê, m-sī kin-á-jít kà, bîn-á-chài chiú ê-hiáu..ê. Lāu-su só-iōng ê sim, sī bô hoat-tōh iōng khòa^{n..ê}, niû..ê, á-sī pí-kàu lâi phòaⁿ-tôan..ê. “Chit-iúⁿ bí chhî pah iúⁿ lâng”, hák-seng ū kúi-chióng, chiú ū kúi-chióng kò-sèng, kà ê hong-hoat tiòh ài ū kúi chióng. Tiòh chhin-chhiúⁿ i-seng kâng-khóan, ài phòaⁿ-tôan hák-seng ê chêng-hêng chiah koat-têng beh iōng sím-mih kà-ôh ê hong-hoat. Tí kà ê kòe-thêng tions koh ài sùi-sî chù-i gín-á ê hóan-èng kap bûn-tôe, ài koh siúⁿ “ iòh-hng” lâi kái-siän. Chiah ê tāi-chì sī lán khòaⁿ bê tiòh..ê. Khóng-chú m-sī kóng “in châi si kàu (因材施教)”, bô lâng ê-tàng pô-niá tó chit-chióng kà-hoat sī it-têng tiòh..ê.

Hák-hâu ê hêng-chêng jîn-ôan m-sī lâu-su kiam..ê, bô lâng beh chò pháiⁿ-lâng. Sô-i ū..ê kóng beh iōng liu khau-á, ū..ê kóng beh tùi lâu chu-keh ê lâng seng lûn, m-kóan án-chóáⁿ chhòng, lóng-sī ké..ê, beh chò hõ góa-hâng-lâng khòa^{n..ê} nā-tiâⁿ. Tí chit-chióng chêng-hêng chi hâ, lán beh án-chóáⁿ kâ lâu-su hun téng-kip--leh? Kóng khah pháiⁿ thiaⁿ--leh, sī sóng-tiòh hiah ê pîn-tôaⁿ lâu-su! Hôaiⁿ-tit it-têng ài ū chit-pô-hûn ê lâng sī tê-jî-téng..ê, jîn-chin mā bô it-têng sī kah-téng..ê, hiah jîn-chin beh chhòng sím-mih--leh? Jîn-chin kap pîn-tôaⁿ lóng phiau-kì kâng-khóan sī “tê-jî-téng” ê sî, kàu-iòk kài ê lâng khó-lêng chai sî ké..ê, ka-tiúⁿ kiám chai? Tùi hiah ê jîn-chin ê lâu-su lâi kóng

“chhîng hó i khan(情何以堪)”?

Mā ū lâng kóng in-ūi châi-chèng khùn-lân, che sī chèng-hú piàn-siòng ê kiám-sin. Góa siūⁿ, châi-chèng khùn-lân tāi-ke lóng liáu-kái, sin-súi ē-tàng mài cheng-ka. M̄-kóan chèng-hú ū sím-mih lí-iû, beh kā lâu-su hun-téng, ū-tiòh chió-sò ê lâng, lâi hi-seng tāi-to-sò iōng-sim ê lâu-su sī chin châan-jím ê tāi-chì. M̄-thang chhōe bô hiong-chhiú, tiòh kā ū koan-hē ê lâng lóng phòaⁿ-chōe--lōh. Nā it-téng beh hun, chhiáⁿ thê-chhut hō lâng sim-hòk kháu-hòk ê hong-àn. Ē-tàng kā bô jîn-chin ê lâng chhōe--chhut--lâi, chhiáⁿ in kái-chìn, sī lán tāi-ke siōng-tōa ê ñg-bâng.

Tē-jī, hák-lék kôan ê lâu-su khah ko-kip khah gâu kâ mah? Lán lóng chai-iáⁿ jú jîn-hûn ê lâng chò khang-khòe jú jîn-chin, chiah-ê lâng chiú-sí thôan-thé lâi-té an-téng chìn-pō siōng-tōa ê lék-liöng. Góa siōng kám-phòe ê sī chin chōe tiâm-tiâm hù-chhut ê lâu-su. Chiah-ê lâu-su sī hō kâu-iòk kâi an-téng ê “tin-kok chi-pó”. In-ūi in an-hûn siú-kí jîn-chin kâ-chheh, sui-jiân bô thák-kâu phok-sû, m̄-kú in kâ-óh ê keng-giâm sī pí phok-sû lûn-bûn koh khah ū kè-tât, koh khah tin-kùi! In bô kì-kong ka-chióng, m̄-kú pát-lâng kì-kong ka-chióng chin tèk-ì ê sî, in lóng sī bô-âu siōng-tōa ê kong-sîn. Tiòh chhin-chhiúⁿ khòaⁿ tiän-iáⁿ, lán khòaⁿ..ê sī hiah-ê iáⁿ-chheⁿ, m̄-kú chit-chhut hì ê ôan-sêng kiám-kóng kan-ta iáⁿ-chheⁿ nâ-tiâⁿ? Lán khòaⁿ bô tiòh..ê, chiah sī siōng sin-khó..ê, m̄-kú chiah ê bô-âu eng-hióng lán lóng m̄-bat in ê miâ. Tí hák-hâu lâi-té, nā tâi-ke lóng beh khì thák-chheh chò phok-sû, kan-taⁿ thák-chheh tiòh bô kâu sî-kan--lah, kâ-chheh ê góa jîn-chin, lâng mā bô siáⁿ beh sìn. Ták-pái nâ ū lâng beh khì chìn-siu, lán lóng ê thé-liöng..in, bô phài hêng-chèng khang-khòe hō in chò, khò-piô koh ài phòe-háp in pâi. Chô-sêng hák-hâu lâi-té kî-tha lâu-su ê hû-tam. Tong-jiân, góa m̄-sî kóng chìn-siu m̄-hó, chí-sí góa kám-kak chit-chióng chêng-hêng bô hâp-lí. Thák-liáu ka-sin..ê sî in, ū hák-lék..ê mā sî in, m̄-kú in ê khang-khòe sî pát -lâng teh chò, sit-châi bô èng-kai. Góa chàn-sêng chìn-siu ài an-pâi tî siōng-pan í-góa ê sî-kan chiah tiòh. Chiàm-iōng siōng-pan sî-kan thák-chheh ê lâng, sit-châi bô èng-kai ka-sin thiàu-kip. Koh ū chin-chōe lâng thák chheh sî ūi-tiòh beh khì pát-ê sô-châi kâ-chheh, tûi sió-hák thiàu khì ko-tiong á-sî tâi-hák, chit-chióng ê lâu-su, khah ko-kip mah?

Tùi chit-ê hó lâu-su lâi-kóng, kâ-chheh ê keng-giâm sî bô lâng ū hoat-tô kap in pí-phê ng. Sím-mih khóan ê gín-á ài iōng sím-mih hong-hoat kâ, i bâk-chiu sió gió--chit--ê tiòh chiai--lah. Koh-chài kóng, hák-bûn kôan bô it-téng tiòh ê-hiáu kâ, chin-chōe lâng sî móa-pak ê bâk-chúi, beh kiò i kóng, i sòa kóng bê chhut--lâi. Sô-í kiû-tûi ê kâu-liân bô it-téng sî siōng gâu phah..ê, m̄-kú i ê-hiáu kâ.

Ū chit-ê sió-siô ê kò-sû m̄-chai lín ū thiaⁿ--kòe--bô? Chit-keng kong-si beh chōe 1 ê chò cháp-bû ê ôan-kang, lâi èng-tin ê lâng ū ko-tiong pit-giáp..ê, mā ū tâi-hák pit-giáp..ê. Kiat-kó in liök-chhú ê lâng sî ko-tiong pit-giáp..ê. Chú-kóan ê kái-soeh sî: “ko-tiong pit-giáp ê lâng ê khah jîn-hûn, khah jîn-chin, bê hâi góa tiâⁿ-tiâⁿ teh èng-tin sin ê ôan-kang.” Lán sî-m-sî ài siûⁿ khòaⁿ lán chit-má ê bûn-tôe pún-chit sî sím-mih--leh? Chit-má ê siâ-hôe kap hák-hâu sô chhut-hiân ê bûn-tôe sî-m-sî kâng-khóan--leh? Góa siûⁿ tú-tú hó chiú hó, lán ê lêng-lék ū kâu thang kâ hák-seng chiú-hó, lâng-kóng “thâi-ke m̄-bián iōng kâu gû-to--lah!” Sió-hák iōng sió-hák ê hong-hoat kâ sió-hák ê thêng-tô, tâi-hák iōng tâi-hák ê pô-sò kâ tâi-hák ê tì-sek. Tiông-iàu..ê sî lâu-su iōng-sim, gín-á thiaⁿ ū koh ôh ū mih-kiâⁿ. Kok-lâng kok siú pún-hûn, siâ-hôe chiah ê hô-hâi koh an-téng. “Ū lék-liöng(lêng-lék) sui-jiân chin tiông-iàu, m̄-kú, ū sim iáu koh khah tiông-iàu.” Lâu-su it-téng ài chìn-siu, in-ūi sî-tâi teh chìn-pô, khôan-kéng teh kái-piàn, gín-á ê koan-liâm bô kâng--lah. M̄-kú, chìn-siu ū chin chōe chióng, m̄-sî thák phok-sû chiah sî chìn-siu, tiòh--bô?

Kâu-iòk chin sî chit-kiâⁿ bô kán-tan ê tâi-chì, in-ūi éng-hióng kiat-kó ê in-sò sit-châi thài-chōe--lôh. Gín-á ê ka-têng, sêng-tióng ê khôan-kéng, tú--tiòh ê lâng, siâ-hôe hong-siòk, kok-ka ê chèng-chhek, kâu-iòk ê hong-hoat, lóng tûi gín-á ū éng-hióng. It-poaⁿ lâng ê tì-hûi lóng chha-put-to sî tions-téng ê thêng-tô, chiok-gâu ê lâng lâu-su m̄-bián siûⁿ kâ; hoat-tián khah bân..ê, ngê beh kâ kâ, mā bô lô-iōng. Ū chit-kù ôe kóng “ Ū chióng-gôan hák-seng, bô chióng-gôan lâu-su”, beh kâ 1 ê ôe-tô thian-châi kâ hō chiâⁿ-chò sô-hák thian-châi sî bô khô-lêng ê tâi-chì. Nâ-sî chiâⁿ-kâng ê sô-hák thian-châi mā m̄-bián iōng kâu lâu-su--lah. Lâu-su

siōng tiōng-iàu ê sī kā gín-á kà hō piàn-sēng 1 ê ū lō-iōng ê lâng. Chhong-bêng bô it-tēng ū lō-iōng. Chin chōe lâng sī “智慧型罪犯”，sī siā-hōe ê pāi-lūi. Lâng, chit seⁿ--lōh--lái chiū bô pêng-téng, ū ê lâng hó-giàh, ū ê lâng sàñ, ū ê lâng khiáu, ū ê lâng pūn. M-kú, tī lán ê seng-òah tiong, sím-mih khang-khòe lóng ài ū lâng chò. Ták-hāng khang-khòe lóng chin tiōng-iàu. Chí-iàu sī chèng-chèng tong-tong sin-khő thàn chíⁿ..ê, lóng sī ū kòng-hiàn ê lâng, lán lóng ài kā chun-tiōng, kám-un koh kám-siā. Nā-sī tāi-ke lóng beh chò chhiau-kòe ka-kī lēng-lék ê tāi-chì, tāi-ke it-tēng bē khòai-lòk, siā-hōe mā bē hô-hâi. Chai-iáⁿ ka-kī ê lēng-lék kàu tó-ūi, phah-piàⁿ khì chò chiū hó--lóh. Lâng kóng hâng-hâng chhut chiōng-gôan, hong-suí sī ē týng-séh..ê, thiⁿ-kong mā ē thiàⁿ hó-lâng. Chún-kóng bô chhut-thâu-thiⁿ, lán ê it-seng mā kòe liáu sit-sit chāi-chāi, bô phah-síng. Lán ài kà hō gín-á ê sī “jīn-chin seng-òah, iōng-sim chòe lâng.”